

Resurseffektivitet – en ekonomisk nödvändighet

© Alamy, Shutterstock

- Den växande världsekonomin och jordens ökande befolkning (9 miljarder 2050) innebär att jordens naturresurser snabbt håller på att ta slut.
- Resurser som vatten, jord, ren luft och ekosystemtjänster är absolut nödvändiga för vår hälsa och livskvalitet, men dessa resurser är begränsade.
- Den växande konkurrensen om vissa resurser kommer att skapa bristsituationer och stigande priser, vilket kommer att påverka den europeiska ekonomin.
- Resurserna måste förvaltas mer effektivt under hela sin livscykel, från utvinning, transport, bearbetning och konsumtion till dess att de bortskaffas som avfall.
- Det här är anledningen till att kommissionen arbetar för "resurseffektivitet". Det innebär att man producerar ett större värde men använder mindre material och konsumerar på ett annat sätt. Det minskar risken för bristsituationer och håller miljöpåverkan inom vår planets naturliga gränser.
- Resurseffektivitet är en övergripande idé som omfattar alla naturresurser, från mat, virke och biologisk mångfald till energi, metaller, jord, vatten, mineraler, atmosfären och marken.
- Genom att göra Europa mer resurseffektivt kan vi uppnå de ekonomiska, sociala och miljömässiga målen lättare, säkrare och till en lägre kostnad.

Den politiska bakgrunden: Europa 2020

Resurseffektivitet är en av nyckelkomponenterna i Europa 2020, som är EU:s strategi för att skapa tillväxt och arbetstillfällen under de kommande tio åren. Syftet med strategin är att uppmuntra ekonomisk tillväxt som är *smart* (grundar sig på kunskap och innovation), *hållbar* (grön tillväxt är hållbarare på längre sikt) och *för alla* (eftersom en hög sysselsättningsnivå förbättrar den sociala och territoriella sammanhållningen).

Ett av strategins sju "flaggskeppsinitiativ" är initiativet för ett resurseffektivt Europa. Detta initiativ innehåller en långsiktig ram för åtgärder som stöder politiken inom områdena miljö och klimatförändring, energi, transport, industri, jordbruk, fiske och regional utveckling. Syftet är att förbättra säkerheten vid investeringar och innovation samt skapa möjligheter till en hållbar ekonomisk tillväxt genom att se till att resurseffektiviteten konsekvent beaktas inom alla relevanta politikområden.

Vilka vinster förväntas?

Det finns vinster att göra på många fronter. Nya affärsmöjligheter kommer att skapa tillväxt och arbetstillfällen. Sektorer med en särskilt hög potential för ökad sysselsättning är byggnadssektorn, förvaltning av ekosystem och resurser, förnybar energi, ekologisk industri och återvinning.

Den ekonomiska stabiliteten kommer att öka, eftersom resurseffektivitet är ett sätt att trygga försörjningen av kritiska resurser och minska osäkerheten på marknaden. Detta är viktigt för konsumenterna i EU och för de sektorer som är beroende av sällsynta jordmetaller, sötvatten, fisk och livsmedel.

Bättre resurseffektivitet kommer att upprätthålla den ekonomiska hälsan i nyckelsektorer som jordbruk, skogsbruk och fiske. Den industri i EU som använder produkter från dessa sektorer är beroende av de tillgängliga reserverna av mark, jord, vatten och biologisk mångfald, varför större effektivitet kommer att ge större vinster. En anpassning till de globala förändringarna av trycket på resurserna kommer också att förbättra den långsiktiga ekonomiska konkurrenskraften.

En övergång till en koldioxidsnål ekonomi kommer att bidra till att förhindra farliga klimatförändringar och ge ett stort antal andra vinster. Detta kan uppnås genom en vidareutveckling av

befintlig teknik, såsom förnybara energikällor och elfordon, och genom investeringar i en koldioxidsnål infrastruktur. Förutom en drastiskt minskad import av olja och gas kommer luftföroreningarna att minska avsevärt, vilket kommer att ge stora besparingar i kostnaderna för hälso- och sjukvård och åtgärderna för begränsning av föroreningar.

För skattemyndigheterna finns skattemässiga konsekvenser. Ökade intäkter från resursanvändning i stället för från arbete kan hjälpa till att balansera de offentliga finanserna utan att det påverkar konkurrenskraften negativt samtidigt som sysselsättningen avsevärt främjas. Det är ett sätt att förbättra utgiftsprogrammens effektivitet.

Vad är resurseffektivitet och varför behövs den?

Vi måste använda jordens begränsade resurser på ett mer hållbart sätt. Vårt samhälle är beroende av metaller, mineraler, bränsle, vatten, virke, bördig jord och ren luft, som alla är av avgörande betydelse för att vår ekonomi ska fungera. Men vi har använt dessa begränsade resurser mycket snabbare än de kan förnyas och allvarliga brister kommer att uppstå om vi inte ändrar vårt beteende.

Europa är beroende av den övriga världen för många resurser, t.ex. bränsle och råvaror som ingår i produkter som importeras från länder utanför EU. Brist på resurser och föränderliga råvarupriser kan skapa instabilitet i många regioner i världen och det är därför av största vikt för oss alla att resurserna används mer effektivt.

För att göra EU till en resurseffektiv ekonomi krävs en omfattande reform, eftersom det finns många flaskhalsar som måste undanröjas. Flaggskeppsinitiativet för ett resurseffektivt Europa som startades i början av 2011 innehåller en allmän ram för åtgärder och under året kommer mer specifika åtgärder att föreslås i långsiktiga politiska färdplaner för klimatet, energi och transporter.

I en kompletterande färdplan som ska antas i mitten av 2011 fastställs en vision för de strukturella och tekniska förändringar som behövs fram till 2050 samt de mål som ska uppnås fram till 2020 och förslag om hur de kan uppnås. I färdplanen identifieras inkonsekvent politik och marknadsmisslyckanden som behöver åtgärdas. Fokus ligger på sektorsöverskridande ämnen såsom konsumtionsbeteendet och behovet av mer investeringar i innovation, och nyckelresurser analyseras ur ett livscykelerspektiv.

Vad gör EU?

Under 2011 kommer många nya EU-initiativ att lanseras för att öka medvetenheten om behovet av att använda knappa resurser på ett effektivare sätt. Som en uppföljning till det övergripande meddelandet om flaggskeppsinitiativet för resurseffektivitet kommer långsiktiga policydokument att antas om klimatfrågor, energi och biologisk mångfald, vilket kommer att stimulera övergången till en resurseffektiv ekonomi. Dessutom kommer planer att antas inom sektorerna transport, jordbruk, fiske, råvaror och energibesättning. Här är några exempel:

I **färdplanen för ett utsläppsnålt samhälle 2050** analyseras alternativen för hur EU kan utvecklas till ett utsläppsnålt samhälle, förbättra energitryggheten och främja en hållbar tillväxt och arbetstillfällen på det mest kostnadseffektiva sättet utan några negativa fördelningskonsekvenser.

Som en uppföljning till färdplanen för ett utsläppsnålt samhälle kommer kommissionen under senare delen av 2011 att lägga fram en **färdplan på energiområdet fram till 2050**. Fokus kommer att ligga på att minska utsläppen av växthusgaser i EU i överensstämmelse med målet att uppnå en minskning med 80–95 % fram till 2050. I färdplanen kommer kommissionen att lägga fram olika sätt att nå målen, se över EU:s nuvarande energipolitik – hållbarhet, energitrygghet och konkurrenskraft – och fokusera på hur den kan förbättras vid övergången till ett koldioxidsnålt energisystem.

Syftet med den nya **strategin för biologisk mångfald** som sträcker sig fram till 2050 är att se till att den biologiska mångfalden i EU och de ekosystemtjänster den erbjuder – det naturliga kapitalet – skyddas, värderas och återställs på lämpligt sätt. Detta bör garantera att den biologiska mångfalden även i fortsättningen kan bidra på ett viktigt sätt till människors hälsa och ekonomiska välmåga och att eventuella katastrofartade förändringar till följd av minskad biologisk mångfald kan undvikas.

De ovan nämnda dokumenten kompletteras av **färdplanen mot ett resurseffektivt Europa**, som innehåller en enhetlig ram för politik och åtgärder som syftar till att göra EU till ett resurseffektivt samhälle. Målsättningen är att öka resursproduktiviteten, frikoppla den ekonomiska tillväxten från resursanvändningen, öka konkurrenskraften och främja en trygg försörjning av resurser.

Kommissionen har också antagit en ny strategi för att säkerställa EU:s tillgång till råvaror. Andra råvaror än energi är viktiga i teknik som elbilar och solceller. Den nya strategin syftar till att förbättra EU:s tillgång till råvaror genom att verka för en rättvis och hållbar försörjning av råvaror på internationella marknader, främja en hållbar försörjning inom EU och främja återvinning.

De pågående reformerna av den gemensamma jordbrukspolitiken fokuserar på en bättre förvaltning av de biologiska resurser som stöder jordbruket och erbjuder tjänster för allmänheten. Den biologiska mångfalden kommer också att gynnas av eventuella allmänna förbättringar av miljön i stort.

I vitboken om framtida transporter fastställs en färdplan fram till 2050 och anges hur en inre marknad för transporter, innovation och modern infrastruktur ska uppnås. I vitboken fastställs en övergripande ram för de närmaste tio åren inom området transportinfrastruktur, lagstiftning om den inre marknaden, minskning av koldioxidutsläppen från transporter, teknik för trafikledning och rena fordon samt användning av standardisering, marknadsbaserade instrument och incitament.

Ytterligare åtgärder som föreslås är att förbättra energieffektiviteten i hela EU och göra byggnadsindustrin mer hållbar. En översyn av energiskattedirektivet öppnar vägen för mer effektiva bränslen. Närmare uppgifter om de olika förslagen hittar du genom att följa länkarna längst ner på nästa sida.

Hur kan resurseffektivitet uppnås?

Resursanvändningens förändrade mönster under de senaste årtiondena visar att det går att använda resurserna på ett effektivare sätt. Under de senaste 20 åren har återvinning blivit standard i hela EU, i både företag och hushåll. Detta har haft stora konsekvenser för pappersindustrin, glasindustrin och utvinningen av naturresurser som mineral och metaller. Genom lagstiftning på EU-nivå har också utsläppen av koldioxid minskat: sedan 1990 har utsläppen av växthusgaser i EU minskat med mer än 10%, medan ekonomin har vuxit med omkring 40% under samma period.

Det finns fem gyllene regler för att maximera den ekonomiska tillväxten samtidigt som trycket på resursbasen mildras:

- **Spara:** att utnyttja alla befintliga möjligheter att spara resurser – en del av ekonomierna i EU är 16 gånger effektivare än andra.
- **Återvinna:** att öka materialåtervinningen och återanvändningen av delar i produkter (mobiltelefoner är ett aktuellt exempel).
- **Ersätta:** att ersätta primära insatsresurser med alternativ som ger större effektivitet och har en mindre miljöpåverkan under sin livscykel (t.ex. fasa ut kvicksilver).
- **Minska:** att avmaterialisera det sätt på vilket vi tillgodoser människors behov, genom nya affärsmodeller eller varor och tjänster som kräver en mindre insats av resurser. Man kan t.ex. minska vikten hos fordon eller ladda ner musik och underhållning lagligt från internet i stället för att köpa ett fysiskt föremål som t.ex. en dvd.
- **Värdera:** de politiska beslutsfattarna måste hitta metoder att ta hänsyn till naturresursernas riktiga värde i sina beslut, och på så sätt möjliggöra en bättre förvaltning av vår naturresursbas. För att minska trycket på miljön måste vi lära oss att värdera – och sätta ett pris på – ekosystemtjänster och naturresurser.

© Morgan Lane Shutterstock

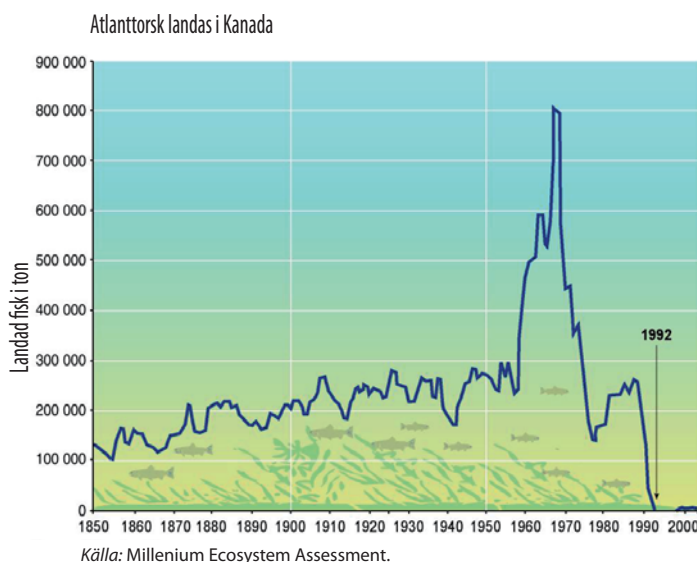

Effektivitet och tillväxt

En mer effektiv resursanvändning och begränsning av föroreningar kan vara viktiga drivkrafter för den ekonomiska tillväxten, vilket den ekologiska industrin i EU visar. Den ekologiska industrin har under de senaste åren vuxit med omkring 8 % per år och har en årlig omsättning på 319 miljarder euro, vilket motsvarar omkring 2,5 % av EU:s BNP. Mycket av den senaste tillväxten har varit koncentrerad till resursförvaltning där man arbetar med ny teknik som sol- och vindkraft. Marknaden för miljöskydd erbjuder globala möjligheter för företagen i EU och den globala marknaden för ekologisk industri, som för närvarande är värd omkring 1 000 miljarder euro per år, förväntas ha tredubblats fram till 2030. EU innehar grovt räknat en tredjedel av världsmarknaden och är nettoexportör. Många europeiska producenter utnyttjar fördelen av att vara först på marknaden. Viktiga exportmarknader är Kina och andra utvecklingsländer som eftersträvar en miljövänlig tillväxt. Världsmarknaden växer med omkring 5 % per år.

Farorna med överutnyttjande

Utan en omsorgsfull förvaltning finns det en verklig fara för oåterkalleliga förändringar av ekosystemen. Ett exempel är kollapsen för bestånden av atlantorsk utanför Kanadas kust på 1990-talet. Utnyttjandet av bestånden på djupare vatten med hjälp av bottentrålare för djuphavsfiske ledde till kraftigt ökade fångster, som följdes av en kraftig minskning. På grund av att myndigheterna inte i tid fattade kraftfulla beslut förlorade tiotusentals människor sin inkomstkälla. De mänskliga kostnaderna blev enorma, hela lokalsamhällen ödelades – och torskbestånden har aldrig återhämtat sig.

Reboundeffekten

Även om många initiativ för resurseffektivitet inriktas på produktionen, tar de även upp frågor som rör konsumtion. Undersökningar pågår som bäst om "reboundeffekten", dvs. att teknik och politiska instrument som införs för att förbättra miljöeffektiviteten kan ha den oavsedda sidoeffekten att öka konsumtionen. Till exempel bättre isolering för att göra hus mer värmeeffektiva och billigare att värma upp kan leda till att husägarna låter värmen vara på längre eller på en högre temperatur, så att effektivitetsvinsterna uttraderas. Det pågår en intensiv diskussion om reboundeffektens förekomst och betydelse samt hur den ska hanteras, men mer information behövs.

Mer information:

Ett resurseffektivt Europa – Flaggskeppsinitiativ i Europa 2020-strategin:
<http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/>

Färdplan mot ett resurseffektivt Europa:
http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/

Strategin för biologisk mångfald:
http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

Färdplan för ett utsläppsnålt samhälle 2050:
http://ec.europa.eu/clima/policies/roadmap/index_en.htm

Råvaruinitiativet:
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/raw-materials/index_sv.htm

Energiinitiativ, bl.a. färdplanen för 2050:
http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm